

Hunyadiak ligete?

Az utóbbi időkben többször fölmerült az a terv, hogy a Szeged alsóvárosi Havi Boldogasszony-templomot környező Mátyás király-tér *Hunyadiak ligetévé* képezessék ki, ahol a Hunyadi-család tagjainak emlékműveit állítanák fel.

A terv lelkes hívei főleg azzal a kapcsolattal érvelnek, amely a Hunyadi-ház és Szeged városa között a XV. század folyamán kétségtelenül fennállott. Elég csak a szegedi békére (1444), Hunyadi János és Kapisztrán Szent János nándorfehérvári készülődéseire (1456), Mátyás király szegedi országyűléseire (1458, 1465) utalnunk. Szegednek tehát igen méltó, egyetemes nemzeti érdeklődésre érdemes törekvése, ha multjának ezt az alighanem legragyogóbb szakaszát nagyvonalú művészi emlékjellel akarja megörökíteni. A szándék illik a *Nap Városához*, és nagyon kívánatos volna, ha mihamarabb meg is valósulna. Az alsóvárosi templomot környező tér azonban erre több oknál fogva nem alkalmas.

Igaz ugyan, hogy a Hunyadi-házat és az obszerváns ferenceséget (provincia Salvatoriana) meghitt viszony, kölcsönös nagy-rabecsülés jellemezte, de végérvényesen semmivé vált az a XIX. század folyamán fölmerült önkényes történelmi állítás, hogy a Havi Boldogasszony templom építése Mátyás király nevéhez fűződik és így történelmi, de főleg katolikus dogmatikai okokból teljességgel tarthatatlan a profán hangulatú Mátyás-templom elnevezés is. Ezt különben a törzsökös szegedi nép szájából még nem is hallottuk. Ennélfogva logikailag nem állja meg helyét az a következ-

tetés, illetőleg törekvés sem, hogy a Hunyadiak ligetét „stilszerűen“ a „Mátyás“-templom körül kell megteremteni.

Ezt a következtetésbeli hibát mindenesetre el lehetne háritani azzal a megindokolással, hogy Szegednek ez a legszebb, a Hunyadiakkal közel egykorú emléke mégis méltó háttérrel, illetőleg környezetet adna, alkalmas történelmi levegőt sugározna a felállítandó szobrokra — ha a szándéknak még egyéb, súlyosabb megfontolások is ellent nem mondanának.

Ne feledkezzünk meg róla, hogy itt egy *szakrális térségről* van szó, amely majd háromszáz évig, a XVIII. század legvégéig ősi keresztény szokás szerint *temető* volt. Kegyeletes dolog-e a régen porladó, az apokaliptikus török időkben helytálló szegedi ősök hamvai fölé nemes történelmi hangulatú, de mégis csak profán alkotások állítása? Vajjon nem fog-e valamelyik együgyű, de mélyhitű búcsújáró lélek előttük imádkozni?

Ne felejtjük el ugyanis azt sem, hogy templomunk ősrégi búcsújáróhely, amelynek jelentősége a jövőben méginkább növekedni fog. A túlnyomórészt paraszti zarándokoknak helyre van szükségük és főleg olyan kultikus lehetőségekre, ahol vezeklő vágyuknak, vallásos igényeiknek és szükségleteiknek eleget tehetnek. Aki látta már, hogy templomunkban az egyes búcsús *kereszték* (csoportok) között milyen kínos torlódások adódnak, mert a téren alkalmas keresztút, meghitt kápolnák és szobrok (Szentháromság, Szepőltelen fogantatás, Szent Anna, Szent Antal, Szent Vendel, magyar szentek stb.), hijján nem tudnak megoszlni és így kisebb kö-

zösségekben alig van alkalmuk ajtatoskodni, aki megfigyelte már más — esetleg kisebb jelentőségű, de kultikus választékukban gazdagabb — kegyhelyeken szerzett tapasztalatok után a *havi búcsú* viszonylagos egyhangúságát, búcsúaink tanácstalanságát, aki ismeri népünknek vallásos alkatát, érzékelhető szimbólumoktól, szakrális-liturgikus jelektől ihletett áhítatát és végül aki tisztában van azzal, hogy mit jelent a *havi búcsú* már évszázadok óta a Dél-Alföld katolikus népének és hogy a jövőben is ilyen nagy magyar szolgálatokra hivatott, az be fogja látni, szükségszerűnek érzi a Hunyadiak ligete helyett — más magyar kegyhelyek gazdag analógiájára — a térnek a kegytemplomhoz való sűrűs áthangolását, templom és tér kultikus és artiztikus összhangjának megteremtését.

Sokakkal együtt úgy érezzük tehát, hogy a tér vallásos jellege a Hunyadiak-ligete tervének elvetését, illetőleg alkalmasabb helyen való megvalósítását parancsolja, egyúttal az egyházi gyakorlat szempontjainak és érdekeinek artiztikus érvényesítését. Nem akarunk természetesen eléjvágni a hivatalos egyházi, városi és művészetpolitikai körök elgondolásainak, mégis hozzá próbálunk szólni a kérdéshez: a magyar vallásos népélet szerény kutatója és a törzsökös alsóvárosi polgár nyilatkozik meg bennünk.

Mint mondtuk, a nép szívéhez nőtt kultuszokat kell a téren megszerveznünk, illetőleg felállítanunk. Talán nincs is Alsóvárost kivéve magyar kegyhely, amelynek közvetlen szomszédságában ne volna *keresztút*, hiszen a passió hangulata a paraszti búcsújárás vezeklő jellegének annyira megfelel.

Az augusztusi forróságban a búcsúk igen körülményesen juthatnak csak ivóvízhez. Szükség van tehát egy díszes *Mária-kútra*, amely egyúttal a Boldogasszonynak, mint a kegyelem kútforrásának dogmatikus eszméjét is kifejezhetné és így utalna a búcsújárás egyik legszebb lelki ajándéka. Szükség volna egy *szabadtéri oltárra* is.

A búcsúra messze vidékek ferences harmadrendjei is elzárándokolnak: *Szent Ferenc*, *Szent Antal*, *Szent Erzsébet*, *Kapisztrán*, *Szent János* (nemrég felállított szobra a templomban nem érvényesül eléggé), *Márkai Szent Jakab* szobrai, emlékművei, kápolnái igazi franciskánus atmoszférát árasztanak.

Nem szabadna megfedkezni természetesen a magyar szentekről: *Szent Istvánról*, *Szent Imréről*, *Szent Gellértről* (helyi vonatkozások!), *Boldog Margitról*, különleges népi védőszentekről, *Szent Mihály arkangyalról* (emlékeztetésül is a volt temetőre!), *Szent Annáról*, *Nepomuki Szent Jánosról*, *Szent Vendelről*, *Szent Katalinról*, stb. sem. Természetesen ez a felsorolás csak a gazdag lehetőségekre, bőséges választékra mutat rá, nem pedig mind-egyiknek gyakorlati megvalósítására.

Az *egységes művészi tervek kidolgozása után* ezt a megvalósítást nagymértékben előmozdítanák a hívek jámbor alamizsnái is, a környező városok (Szabadka, Zenta, Makó, Félegyháza stb.) és faluk (Majsa, Horgos, Martonos, Kanizsa, Tápé, Dorozsma stb.) búcsús hívei, a szegedi egyházközségek, hitbuzgalmi egyesületek, katolikus iskolák ifjúsága, messze, magas egyházi méltóságokba került szegedi fiak, magányosok bizonyára magukra vállalnák egy-

egy stációnak, szobornak, keresztnek stb. felállítási költségeit, hogy ezzel is hangsúlyozzák a kegyhelyhez való hűséges ragaszkodásukat, s nemcsak alkalomszerű, hanem állandó lelki kapcsolatukat. Erre különösen Radnán látunk számtalan példát.

Kérdezhetné valaki, mi legyen akkor a *Hunyadiak ligetével*? Ezt szintén szépen meg lehetne valószínűsíteni, esetleg a mostani *Stefánia*. A *Stefánia* jelenlegi szobrait természetesen el kellene távolítani. Erzsébet királyné szobra átkezdhetné Újszegedre a róla elnevezett Erzsébet-ligetbe. Dankó Pista számára is bizonyára akadna, esetleg szintén Újszegeden, valami intim hatású térség. A többi kisebb jelentőségű emlékművek elhelyezése sem okozna különösebb gondot, így például Klauzál Gábort a Pantheonba lehetne vinni. A vár patinás, történelmi, Hunyadiakat is idéző hangulata, a hatalmas fák, a felszín művészi egyenetlenségei, a közeli Tisza megfelelő dekoratív keretet és lehetőségeket nyújtanának a terv számára és így Szeged, a terek városa két újabb artisztikus térkompozícióval lenne gazdagabb.

Térjünk vissza azonban Alsóvárosra. Bizonyosak vagyunk abban, hogy városunknak a tér szakrális hangulatára — mint a genius loci legmagasztosabb kisugárzására — büszke hatósága és köztvéleménye, továbbá a templom franciskánusainak hagyományőrző (obszerváns) szelleme, izzó hazaszeretetükben is szigorú egyháziassága, azonkívül az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak kifinomult, a helyi hagyományok megbecsülésében, sőt művészi kifejezésében, hangsúlyozásában páratlan (Székesfehérvár!) ízlése az artisztikus hatásában újjászülető templom mellé bizonyára meg

fogja teremteni azt az eszményi magyar búcsújáró térséget, amely egyrészt a nép kultikus igényeinek, másfelől a tér szakrális hagyományainak, de ugyanakkor a legkorszerűbb esztétikai követelményeknek is megfelel.

BÁLINT SÁNDOR

* Reizner János: *Szeged története* I. 68. k. II. — Karácsonyi János: *Szent Ferenc rendjének története Magyarországon. 1711-ig.* I. Budapest, 1922. 330. l. — Bálint Sándor: *A szeged-alsóvárosi templom kegyképe.* Dévidéki Szemle 1942. 6. szám. — A történelmi illúziók eloszlátása végett szükségesnek látszik a tér nevének megváltoztatása is. Ha erre sor kerülne, azt ajánljuk, vegye föl az árvízelőtti *Barátok-tere* nevet. Hasonlóképpen téves következtésekre ad okot a tér egyik házának homlokzatán olvasható *Hunyadi-udvar* elnevezés is. Gazdáját ugyan Hunyadi Sándornak hívták, de természetesen a Hunyadi dinasztiához semmi köze. Most, amikor a történelmi nevek védelmére törvényt is hoztak, a félreérthető felírást el kellene tüntetni. — *Szeged törvényhatósági joggal felruházott szabad királyi város városfejlesztési terve.* Szeged, 1942. 71. l. — Bálint Sándor: *Magyar búcsújáróhelyek: Szeged-Alsóváros.* Korunk Szava 1938; 9. szám. V. 6. még *Ordinánsz Konstantin: A Libanus havasi alatt illatozó Titkos értelmű Rózsa...* Szeged, 1831. — *Márkai Szent Jakab* a XV. századbeli ferencesesség kimagasló alakja, aki hosszú ideig élt hazánkban, Szegeden is. Mint ismeretes, székét a templom múzeuma őrzi.

Az alsóvárosi ferencesek.

Az alföldi kultúrtájnak alig van még egy olyan figyelemreméltó, hatalmas kilátótornya, mint a szeged-alsóvárosi ferences barátok klastroma. A kúnsági és dévidéki mezőségek halk, finom, egyenletes talajából úgy emelkedik ki, mint égre mutató újj, s minden mozdulatában van valami bölcs figyelmeztetés, amivel a táj örök értékeire fordítja tekin-